

Een jonge, haast conventioneel knappe man

Het is een heldere, stralende zomerdag in Wenen. U staat in een onregelmatig vijfhoek van Citroengelige zonnescijn op de scherpe hoek van de Augustinerstraße en de Augustinerbastei, tegenover de opera, en slaat loom de wereld gade die aan u voorbijtrekt, in afwachting van iemand die uw interesse wekt of iets wat met een schokje uw aandacht trekt. Er hangt vandaag een merkwaardig tintelende sfeer in de stad, bijna iets lenteachtigs ook al is de lente allang achter de rug, maar u herkent die lichte voorjaaronrust in de mensen die voorbijkomen, die lucht die vibreert van alles wat mogelijk is, die latente stoutmoedigheid – maar wat zou er zo stoutmoedig kunnen zijn, hier in Wenen? Niettemin houdt u uw ogen open, u bent ongewoon alert, klaar voor alles – elk kruimeltje, elk opgegooid muntje – wat de wereld u achteloos toe zou kunnen werpen.

En dan ziet u – rechts van u – een jonge man die uit de Hofgarten komt gebeend. Hij is achter in de twintig, haast knap op een conventionele manier, maar uw blik wordt naar hem toe getrokken omdat hij geen hoed draagt en dus erg uit de toon valt in deze drukke menigte Weense mensen, allemaal met een hoed op, mannen en vrouwen. En als deze jonge, haast conventioneel knappe man gedeceideerd voorbijloopt, merkt u zijn fijne bruine, door de wind verwaaide haar op, zijn lichtgrijze kostuum en zijn blinkend gepoetste, ossenbloedrode schoenen. Hij is van gemiddelde lengte maar breedgeschouderd en met iets van de bouw en de balans van een sportman, stelt u vast terwijl hij passeert, een paar passen van u vandaan. Hij is gladgeschoren – ook ongewoon hier, in de stad van het gezichtshaar – en u ziet dat zijn getailleerde jasje een mooie snit heeft. Een ijsblauwe pochet golft losjes uit zijn borstzak. Er spreekt iets afgepasts en weloverwogens uit de wijze waarop hij zich kleedt – net zoals hij haast conventioneel knap is, is hij ook haast een dandy. U besluit hem even

te volgen, lichtelijk geïntrigeerd en met niets beters te doen.

Vlak voor hij de Michaelerplatz betreedt blijft hij opeens stilstaan. Hij staart naar iets wat op een reclamezuil zit geplakt en vervolgt dan met kwieke tred zijn weg, alsof hij wat verlaat is voor een afspraak. U volgt hem rond het plein de Herrengasse in. De schuin vallende zonnestralen accentueren de details van de voorname, robuuste gebouwen en werpen harde, donkere schaduwen over de kariatiden en de friezen, de timpanen en de kroonlijsten, de balusters en de architraven. Hij blijft staan bij de kiosk waar ze buitenlandse kranten en tijdschriften verkopen. Hij kiest *The Graphic*, betaalt ervoor en vouwt hem open om de koppen te lezen. Aha, hij is Engels – wat oninteressant; uw nieuwsgierigheid vervliegt. U keert om en slentert terug naar het vijfhoekige vlak zonlicht waar u vandaan kwam, in de hoop dat er wat prikkelender mogelijkheden zullen opduiken. U laat de jonge Engelsman verder benen naar waar en wie hij zo doelbewust op weg is...

Lysander Rief betaalde voor zijn drie dagen oude *Graphic* (editie buitenland), las een van de koppen – WAPENSTILSTAND GETEKEND IN BOEKAREST – EINDE VAN DE TWEDE BALKANOORLOG – en streek gedachteloos met zijn hand door zijn fijne sluike haar. Zijn hoed! Verdorie. Waar had hij zijn hoed gelaten? Op de bank – natuurlijk – in de Hofgarten waar hij tien minuten vreselijk in dubio naar een bloembed had zitten staren, zich verward afvragend of hij hier wel goed aan deed, plotseling twijfelend aan zichzelf, aan deze reis naar Wenen en alles wat ermee samenhang. Stel dat het allemaal een misvatting was, een en al ijdele hoop en uiteindelijk zinloos? Hij keek op zijn polshorloge. Verdorie, voor de tweede keer. Hij zou te laat op zijn afspraak komen als hij terugging. Hij was gesteld op die hoed, zijn platte strohoed met smalle rand en een kastanjebruine zijden band, gekocht bij Lockett's in Jermyn Street. Iemand zou hem in een mum van tijd gepikt hebben, wist hij zeker. Nog een reden om niet op zijn schreden terug te keren, en hij verwenste nogmaals zijn verstrooidheid terwijl hij weer verder liep door de Herrengasse. Hier bleek maar weer uit hoe gespannen hij was, hoe afwezig. Om op te staan en weg te lopen van een bank in het park en niet automatisch je hoed stevig op je hoofd te planten... Hij was duidelijk geagiteerder en

ongeruster over wat hem te wachten stond dan uit zijn onmiskenbare, volstrekt begrijpelijke nerveusheid bleek. Rustig, zei hij tegen zichzelf terwijl hij naar het gelijkmatige getik van de ijzerboogjes luisterde die in de leren hakken van zijn schoenen zaten gespijkerd, telkens als ze neerkwamen op het stenen plaveisel – rustig. Dit is alleen maar de eerste afspraak. Je kunt zo weglopen en teruggaan naar Londen, niemand houdt een geladen pistool tegen je hoofd om je te dwingen.

Hij ademde uit. ‘Het was een mooie augustusdag in 1913,’ zei hij hardop maar zachtjes bij zichzelf, net voldoende om zijn aandacht van het onderwerp af te leiden en hem wat op te monteren. ‘*Es war ein schöner Augusttag des Jahres... eh, 1913,*’ herhaalde hij in het Duits met het jaartal in het Engels erachteraan. Hij had moeite met getallen – lange getallen en datums. Zijn Duits ging met sprongen vooruit maar hij zou Herr Barth, zijn leraar, kunnen vragen om een uur of zo aan getallen te wijden en dan proberen ze zich in het hoofd te prenten. ‘*Ein schöner Augusttag –*’ Hij zag weer zo’n togetakeld affiche aan de muur, net als dat waar zijn oog op was gevallen toen hij de Michaelerplatz op liep. Dat was al het derde dat hij had opgemerkt sinds hij vanmorgen op pad was gegaan. Het was slordig afgescheurd, in stukken waar de lijm niet sterk genoeg was om het papier vast te houden van een reclamezuil gerukt. Op het eerste aanplakbiljet – naast de tramhalte vlak bij de kamer die hij huurde – was zijn oog getroffen door wat er resteerde van het lichaam (het hoofd was verdwenen) van het schaars geklede meisje dat was afgebeeld. Ze was vrijwel naakt. Ze deinsde terug met haar handen beschermend om haar forse borsten geklemd. Een vaag zichtbare dunne sluier zwierde op eigen kracht voor het mollige raakpunt van haar dijen en behoedde zo haar eerbaarheid. Het realisme van de tekening had iets bijzonder fascinerends, hoe gestileerd de situatie waarin ze zich bevond ook was met die zwevende, handige sluier, en hij was blijven staan om aandachtiger te kijken. Hij had geen idee wat de context van de afbeelding was aangezien de rest allemaal was weggescheurd. Op het tweede togetakelde affiche bleek echter uit de punt van een geschubde, getande staart waarom de nimf of de godin, of wat ze ook was, zo doodsbang keek. En van dit derde affiche was wat tekst achtergebleven: ‘*PERS*’ en daaronder ‘*und*’ en daaronder ‘*Eine Oper von Gottlieb Toll-*’

Hij dacht: 'Pers'... Persephone? Een opera over Persephone? Was dat niet degene die naar de onderwereld was ontvoerd waarna Narcissus – was hij dat? – haar moest terughalen zonder om te kijken? Of was dat Eurydice? Of eh... Orpheus? Niet voor het eerst verfoeide hij zijn rommelige, ongestructureerde scholing. Hij wist een hoop over een paar dingen en maar heel weinig over een heleboel dingen. Hij probeerde die situatie te verhelpen: hij las zo veel hij kon en schreef zijn gedichten, maar nu en dan werd hij hard met zijn neus op zijn onwetendheid gedrukt. Een van de risico's van zijn vak, gaf hij toe. En klassieke mythen en verwijzingen waren beslist een beetje een jan-boel, om niet te zeggen een gapend gat.

Hij bekeek het affiche weer, waarop alleen de bovenste helft van het hoofd de vernieling had overleefd. Arabesken van door de wind gestriemd haar en opengesperde ogen die over de rafelige rand van de horizontale scheur keken alsof ze, bedacht Lysander, ontsteld over de rand van een beddenlaken staaarde. Hij paste de fragmenten van de drie affiches in gedachten aan elkaar om een hypothetisch lichaam van de godin te vormen. Lysander voelde zich even seksueel geprikkeld. Een naakte vrouw, jong, mooi, kwetsbaar, die door een geschubd, ongetwijfeld fallisch monster werd belaagd dat op het punt stond haar aan te randen... En dat was vast de bedoeling van de affiches en daardoor was ook vast de preutse, kleinburgerlijke verontwaardiging gewekt die een brave burger ertoe had aangezet de afbeelding te vernielen. Allemaal heel modern – allemaal heel Weens, veronderstelde hij.

Lysander beende verder en analyseerde welbewust zijn gemoedstoestand. Waarom zou dit aanplakbiljet met de afbeelding van een mythologische vrouw die mogelijk werd aangerand hem opwinden? Was dat normaal? Had dat, preciezer gezegd, iets met de houding te maken – de kom van de handen die de zachte borsten zowel bedekten als ophielden, tegelijk koket en afwerend? Hij zuchtte: wie zou die vragen überhaupt kunnen beantwoorden? De menselijke geest was oneindig verbijsterend, complex en pervers. Hij riep zichzelf een halt toe – ja, ja, ja. Dat was precies waarom hij naar Wenen was gekomen.

Hij stak de Schottenring over en de weidse vlakte van het plein voor de enorme donkergrijze kolos van het universiteitsgebouw.

Daar zou hij heen moeten gaan om uit te zoeken wat er met Persephone was – navraag doen bij een student die zich in Latijn en Grieks bekwaamde – maar er zat hem iets dwars: hij kon zich niet herinneren dat er in het verhaal van Persephone een monster voorkwam... Hij hield bij welke straten hij passeerde; hij was er bijna. Hij bleef staan om een elektrische tram voor te laten gaan en sloeg rechts af de Berggasse in en daarna links naar de Wasagasse. Nummer 42.

Hij slikte, zijn mond plotseling droog, en dacht: misschien moet ik gewoon omkeren, mijn koffers pakken, teruggaan naar Londen en verder gaan met mijn hartstikke fijne leven. Maar, hield hij zich voor, dan zou er nog steeds die kwestie van zijn specifieke probleem zijn, onopgelost... De brede dubbele straatdeur van nummer 42 stond open en hij stapte naar binnen de koetspoort in. Er was geen conciërge of huisbewaarder te bekennen. Er was een lift van plaatgaas om hem naar de tweede verdieping te brengen maar hij koos voor de trap. Eén hoog. Twee. Smeedijzeren balustrades met een geverniste houten leuning, treden van een soort gespikkeld graniet, een plint, turfgroene tegels onderaan, witte muurverf erboven. Hij concentreerde zich op die details en probeerde niet aan de tientallen – misschien wel de honderden – mensen te denken die hem voor waren gegaan over die trap.

Hij kwam op de overloop. Twee massieve paneeldeuren met waaiervormig bovenlicht stonden naast elkaar. Op de een stond *PRIVAT* en de andere had een koperen bordje boven de aparte bel, dofbruin verkleurd en toe aan een poetsbeurt. *DR. J. BENSIMON*. Hij telde tot drie en belde aan, plotseling bevestigd in de juistheid van wat hij ging doen, vol vertrouwen in de nieuwe, betere toekomst die hij voor zichzelf ging bewerkstelligen.

2

Mejuffrouw Bull

Dokter Bensimons receptioniste (een magere, bebrilde, streng ogende vrouw) had hem binnengelaten in een kleine wachtkamer en beleeft opgemerkt dat hij eigenlijk veertig minuten te vroeg was voor

zijn afspraak. Derhalve, als hij het niet erg vond om te wachten tot? Mijn fout – dom van me. Koffie? Nee, dank u.

Lysander nam plaats in een van de vier lage, zwartleren fauteuils zonder armleuningen die in een soort halve cirkel tegenover een gipsen schoorsteenmantel boven een leeg haardrooster stonden, en noopte zich weer tot kalmte om zijn ergernis te sussen. Hoe had hij zich zo in de tijd kunnen vergissen? Hij zou toch gemeend hebben dat het tijdstip dat voor dit consult was vastgesteld in zijn geheugen in steen zou zijn gegrift. Hij keek om zich heen en zag aan de kapstok in de hoek een zwarte bolhoed hangen. Van degene vóór hem, nam hij aan – en toen zijn oog op die hoed was gevallen realiseerde hij zich dat hij toch terug had kunnen gaan naar het park voor zijn strohoed. Verdorie, zei hij bij zichzelf. En toen: *Scheiße!*, en hij genoot van de obsceniteit. Hij had hem meer dan een pond gekost, die hoed.

Hij stond op en bekeek de afbeeldingen aan de muur, etsen van immense ruïnes – overgroeid met mos, onkruid en jonge boompjes, een en al neergestorte dekstenen, verbrijzelde timpanen en omgevallen zuilen – die hem vaag bekend voorkwamen. Er schoot hem geen naam van de kunstenaar te binnen – nog een gat in zijn mottige scholing. Hij liep naar het raam dat uitzag op de kleine centrale binnenplaats van het appartementengebouw. Er groeide een boom – een plataan, zag hij, hij kon in elk geval een aantal bomen thuisbrengen – in een perkje van platgetrapt bruinig gras aan de rand van het niet meer gebruikte koetshuis met paardenboxen, en terwijl hij stond te kijken kwam er een oude vrouw in een schort uit tevoorschijn die moeizaam strompelend een boordevolle kolenkit voortsleurde. Hij wendde zich af en ijsbeerde rond. Voorzichtig schoof hij met de neus van zijn schoen de omgeklapte hoek van het versleten Perzische tapijt terug op de parketvloer.

Hij hoorde stemmen – ongewoon dringend, luid – uit de kamer van de receptioniste. Toen ging de deur open en kwam er een jonge vrouw binnen die hem met een harde klap achter zich dichtdeed.

'*Entschuldigung,*' zei ze narrig terwijl ze een blik naar hem wierp, waarna ze in een van de fauteuils ging zitten en druk in haar handtas rommelde voor ze er een zakdoekje uit trok en haar neus snoot.

Lysander stapte stilletjes terug naar het raam; hij voelde de on-

rust van de vrouw, de spanning die in golven van haar afsloeg, alsof een dynamo in haar binnenste deze koortsachtige energie opwekte, deze – het Duitse woord viel hem in, tot zijn genoegen – deze *Angst*.

Hij draaide zich om en hun blikken kruisten elkaar. Ze had heel bijzondere ogen, zag hij, van het lichtste hazelnootbruin. En ze waren groot en wijd open – het oogwit omgaf duidelijk de hele iris – alsof ze heel ingespannen staarde of ergens door geschokt was. Knap gezicht, dacht hij – mooi neusje, spitse, krachtige kin. Opvallend olijfbroine huid. Buitenlands? Haar haar was opgestoken onder een wijde bloedrode baret en ze droeg een duifgrijs fluwelen jasje op een zwarte rok. Op de revers van het jasje zat een grote rood met gele schellakbroche van een grof bewerkte papegaai. Artistiek, dacht Lysander. Enkellaarsjes met veters, kleine voeten. Een heel kleine, tengerere jonge vrouw, eigenlijk. In alle staten.

Hij glimlachte, wendde zich af en keek naar de binnenplaats. De gezette oude dienstbode keerde onverdroten terug naar de stallen met haar lege kit. Wat zou ze toch moeten met al die kolen, midden in de zomer? Het was vast –

‘*Sprechen Sie Englisch?*’

Lysander keek om. ‘Ik ben Engels, in feite,’ zei hij behoedzaam. ‘Hoe wist u dat?’ Het ergerde hem dat hij zijn nationaliteit klaarlijk als een vlag met zich meedroeg.

‘U hebt de *Graphic* in uw zak,’ zei ze, wijzend naar zijn gevouwen krant. ‘Een tamelijk duidelijke aanwijzing. Maar de meeste patiënten van dokter Bensimon zijn trouwens Engels, dus het was niet zo moeilijk te raden.’ Haar uitspraak was beschaafd, ze was ontegenzeggelijk zelf ook Engels, ondanks haar ietwat exotische teint.

‘U hebt zeker geen sigaretten bij u, hè?’ vroeg ze. ‘Bij stom en gelukkig toeval?’

‘Jawel, maar –’ Lysander wees naar een bedrukt kaartje op de schoorsteenmantel. **BITTE NICHT RAUCHEN.**

‘Ah. Natuurlijk. Mag ik er dan eentje voor later schooiën?’

Lysander haalde zijn sigarettenkoker uit de zak van zijn jasje, knipte hem open en hield hem voor haar op. Ze pakte een sigaret, vroeg: ‘Mag ik?’ en nam er nog eentje voor hij haar toestemming kon geven. Ze liet ze in haar handtas glijden.

‘Ik moet dokter Bensimon heel dringend spreken, ziet u,’ zei ze kortaf, zakelijk, ‘dus ik hoop dat u er geen bezwaar tegen hebt als ik voordring.’ Daarop schonk ze hem zo’n onschuldig stralende glimlach dat Lysander bijna met zijn ogen moest knippen.

Bij nader inzien had hij er eigenlijk wel bezwaar tegen, bedacht Lysander, maar hij zei: ‘Natuurlijk niet,’ en glimlachte onzeker terug. Hij wendde zich weer naar het raam, greep even naar de strik van zijn das en kuchte.

‘Gaat u gerust zitten als u wilt,’ zei de jonge vrouw.

‘Ik sta graag. Ik vind die lage fauteuils zonder armleuning niet erg comfortabel.’

‘Nee, dat zijn ze niet, hè?’

Lysander vroeg zich af of hij zich voor moest stellen maar overwoog toen dat de wachtkamer van een dokter de soort plek was waar mensen – onbekenden – misschien liever anoniem bleven; het was tenslotte geen galerie of theaterfoyer waar ze elkaar ontmoetten.

Hij hoorde een zacht geluid en keek over zijn schouder. De vrouw was opgestaan en naar een van de ruïne-etsen gestapt (hoe heette die kunstenaar nou ook weer?) en gebruikte het glas ervan als spiegel. Ze stopte losgeraakte lokken haar terug onder haar baret en trok krullende sliertjes omlaag voor haar oren. Lysander merkte op dat de ronde welving van haar heupen en achterste te zien was in de zwarte rok onder haar korte fluwelen jasje. Haar enkellaarsjes hadden hoge hakken van wel zeven centimeter, maar ze was toch nog steeds heel klein van postuur –

‘Wat staat u te kijken?’ vroeg ze plotseling terwijl ze hem aanstaarde in de weerspiegeling van het glas van de ets.

‘Ik stond uw laarsjes te bewonderen,’ improviseerde Lysander vlug en gelikt. ‘Hebt u ze hier in Wenen gekocht?’

Het antwoord kwam nooit, want op dat moment ging de deur naar dokter Bensimons spreekkamer open en stapten er twee mannen tevoorschijn, pratend en tegen elkaar gniffelend. Lysander wist meteen wie van de twee de dokter was, een oudere man van in de veertig, tamelijk kaal met een bruine kortgeknipte baard die met grijs was bespikkeld. Alles aan de andere man schreeuwde ‘militair’, in Lysanders ogen. Een marineblauw pak met twee rijen knopen, een gestreepte das onder een stijve boord, pantalon met smalle pijpen en omslagen

boven schoenen die zo grondig waren gepoetst dat ze wel van lakleer hadden kunnen zijn. Lang, ascetisch mager en met een keurig donker snorretje.

De jonge vrouw schoot echter meteen in een soort histerie: ze viel hen in de rede, riep dokter Bensimons naam, verontschuldigde zich en eiste tegelijk hem te spreken, absoluut noodzakelijk, een noodgeval. De militair stapte achteruit, deinsde terug terwijl Bensimon de schreeuwende vrouw schielijk en met een zijdelingse blik naar Lysander zijn kamer in duwde. Daarbij hoorde Lysander hem op strenge, zachte toon zeggen: ‘Dit mag nooit meer gebeuren, mejuffrouw Bull,’ voordat de deur naar zijn spreekkamer achter hen dichtging.

‘Goeie god,’ zei het militaire type droog. Hij was ook Engels. ‘Wat is er aan de hand?’

‘Ze leek erg opgewonden, moet ik zeggen,’ zei Lysander. ‘Ze heeft twee sigaretten van me gebietst.’

‘Wat moet er van de wereld worden?’ zei de man terwijl hij zijn bolhoed van de houten haak lichtte. Hij hield hem in zijn handen en keek Lysander recht aan.

‘Hebben wij elkaar niet eerder gezien?’ vroeg hij.

‘Nee. Volgens mij niet.’

‘U komt me eigenaardig bekend voor.’

‘Dan lijkt ik zeker op iemand die u kent.’

‘Dat zal het zijn.’ Hij stak zijn hand uit. ‘Ik ben Alwyn Munro.’

‘Lysander Rief.’

‘Maar dat klinkt wel bekend.’ Hij haalde zijn schouders op, hield zijn hoofd scheef, kneep zijn ogen tot spleetjes alsof hij in zijn geheugen groef en glimlachte toen hij het opgaf en naar de deur liep. ‘Ik zou haar maar geen sigaretten meer voeren als ik u was. Ze lijkt me een tikkeltje gevaarlijk.’

Hij vertrok en Lysander hervatte zijn inspectie van het grauwe binnenplaatsje buiten. Hij lichtte elke mogelijke bijzonderheid uit het uitzicht: het patroon van het plaveisel als van een gevlochten mand, het lijstwerk met vierpuntig bladmotief boven de staldeur, een band van vocht op het metselwerk onder een druppelende kraan. Hij hield zijn geest bezig. Een paar minuten later verscheen de jonge vrouw uit dokter Bensimons kamer, duidelijk veel rustiger, beheerster. Ze pakte haar handtas.

‘Bedankt dat u me hebt laten voordringen,’ zei ze monter. ‘En voor de saffies. Erg vriendelijk van u.’

‘Graag gedaan.’

Ze groette en dreutelde de kamer uit, haar lange rok rondzwevend. Ze gluurde nog een keer naar hem voor ze de deur achter zich dichtdeed en Lysander ving een laatste glimp op van die vreemde, heel lichtbruine ogen. Als de ogen van een leeuw, vond hij. Maar ze heette mejuffrouw Bull.

3

Het Afrikaanse bas-reliëf

Lysander zat in de spreekkamer van dokter Bensimon om zich heen te kijken terwijl de dokter zijn persoonsgegevens noteerde in een register. Het was een ruime kamer met drie ramen in een van de muren, eenvoudig gemeubileerd en vrijwel helemaal uitgevoerd in wittinten. Witgeverfde muren, witte wollen gordijnen, een wit kleed op het blankhouten parket en een primitief ogend bladzilveren bas-reliëf dat boven de haard hing. In een hoek stond dokter Bensimons mahoniehouten bureau met erachter een tot aan het plafond reikende boekenkast met glazen deuren. Aan de ene kant van de haard stond een zachte leunstoel met hoge rug en een losse hoes van grof roomkleurig linnen, aan de andere een sofa onder een dikke wollen deken met franje en twee geborduurde kussens. Zowel de stoel als de sofa stond met de rug naar het bureau en Lysander, die de leunstoel had gekozen, merkte dat hij ongemakkelijk zijn nek moest verdraaien als hij de dokter wilde zien. Het was doodstil in de kamer – dubbele ramen – en Lysander hoorde geen enkel straatgeluid van de stad – geen gedender van elektrische trams, geen koetsen of karren die voorbijratelden, geen automobielen – het was ideaal rustig.

Lysander keek naar het zilveren bas-reliëf. Fantastische Afrikaanse figuren, half mens, half dier met extravagante hoofdtoeien, van een maaswerk van kleine gaatjes die in het zachte metaal waren geprikt. Het was vreemd en heel mooi, en vast beladen met de nodige symboliek, bedacht hij.

‘De heer L.U. Rief,’ zei Bensimon. In de stille kamer kon Lysander het gekras van zijn vulpen horen. Zijn stem had een licht accent van ergens uit Noord-Engeland, meende Lysander, Yorkshire of Lancashire, maar zo afgesleten dat een nadere plaatsbepaling onmogelijk was. Lysander vleide zich met het idee dat hij goed was in accenten; hij zou het straks wel thuisbrengen.

‘Waar staan de initialen voor?’

‘Lysander Ulrich Rief.’

‘Prachtige naam.’

Manchester, dacht Lysander – die vlakke ‘a.’

‘Rief – is dat Schots?’

‘Oud-Engels. Het betekent “grondig” volgens sommige mensen. En mij is ook verteld dat het Angelsaksisch dialect voor “wolf” is. Heel verwarrend allemaal.’

‘Een grondige wolf. Wolfachtig grondig. Hoe zit het met dat “Ulrich”? Bent u voor een deel Duits?’

‘Mijn moeder is Oostenrijks.’

‘Uit Wenen?’

‘Uit Linz, in feite. Van oorsprong.’

‘Geboortedatum?’

‘Van mij?’

‘Uw moeders leeftijd is niet echt relevant, zou ik menen.’

‘Neem me niet kwalijk. 7 maart 1886.’

Lysander keerde zich weer om in de stoel. Bensimon zat achterovergeleund in zijn stoel te glimlachen, zijn vingers ineengestrengeld achter zijn glanzende schedel.

‘Het is beter als u zich niet de hele tijd omdraait. Denkt u maar aan mij als een stem zonder stoffelijk lichaam.’

4

Wiener Kunstmaterialien

Lysander liep Bensimons appartement uit en de trap af, langzaam, zijn hoofd vol gedachten, sommige plezierig, andere onbevredigend, nog weer andere verontrustend. Het was een kort consult geweest

dat maar een kwartier had geduurd. Bensimon had zijn persoonlijke gegevens genoteerd, manieren van betalen geopperd (een tweemaandelijkse factuur of contante afrekening) en hem ten slotte gevraagd of hij over de aard van zijn 'probleem' wenste te praten.

Lysander bleef buiten op straat stilstaan en stak een sigaret op. Hij vroeg zich af of de behandeling waaraan hij was begonnen echt zou helpen, of dat hij beter naar Lourdes of zo had kunnen gaan. Of moest hij de remedie van een of andere kwakzalver proberen? Of vegetariër worden en jaegerondergoed dragen, zoals George Bernard Shaw? Hij fronste, opeens onzeker – geen fijne stemming om in te verkeren, niet stimulerend. Zijn beste vriend Greville Varley was de enige geweest die psychoanalyse had voorgesteld. Greville was de enige andere persoon die van zijn probleem af wist (en dan nog alleen vaag, trouwens), en Lysander had als een zeloet uitvoering gegeven aan het idee, realiseerde hij zich nu: hij had al zijn toekomstplannen laten varen, zijn spaargeld opgenomen, zich naar Wenen gespoed en de juiste arts uitgezocht. Was hij dwaas en impulsief geweest of was het slechts een blijk van zijn vertwijfeling?

Sla links af de Berggasse in, had Bensimon gezegd, loop die helemaal uit tot het pleintje, tot het kruispunt van alle straten onder aan de heuvel. De winkel is daar recht tegenover. WKM, u kunt hem niet missen. Lysander ging op weg, nog steeds vol van dat cruciale moment.

BENSIMON: En, wat schijnt de aard van het probleem te zijn?

LYSANDER: Het is... Het is een seksueel probleem.

BENSIMON: Tja. Dat is het meestal. In de grond.

LYSANDER: Als ik me met wellustige activiteiten bezighoud... Dat wil zeggen, tijdens een amoureuze vereniging –

BENSIMON: Zoekt u alstublieft niet naar eufemismen, meneer Rief. Spreek onomwonden, dat is de enige manier. Wees zo bot en zo grof als u wilt. Gebruik de taal van de straat – ik neem nergens aanstoot aan.

LYSANDER: Goed. Als ik neuk, kan ik het niet.

BENSIMON: Kunt u geen erectie krijgen?

LYSANDER: Ik heb geen probleem met erecties. Integendeel, dat is allemaal heel bevredigend. Mijn probleem heeft te maken met... met zaadlozing.

BENSIMON: Ah. Ongelooflijk veel voorkomend. U ejaculeert te vroeg. *Ejaculatio praecox*.

LYSANDER: Nee. Ik ejaculeer helemaal niet.

Lysander slenterde de glooiing van de Berggasse af. Hier woonde dokter Freud ergens – misschien had hij moeten proberen hem als therapeut te krijgen? Hoe luidde die Franse uitdrukking? ‘Waarom tot de apostelen spreken als je naar God zelf kunt gaan?’ Maar dan had je het probleem van de taal: Bensimon was Engels, wat een enorm voordeel was – een zegen zelfs, dat viel niet te ontkennen. Lysander dacht terug aan de lange stilte nadat hij Bensimon had verteld over de zonderlinge aard van zijn seksuele stoornis.

BENSIMON: Dus u bent bezig met de geslachtsdaad maar er komt geen orgasme.

LYSANDER: Precies.

BENSIMON: Wat gebeurt er?

LYSANDER: Nou, ik kan een hele tijd doorgaan maar het besef dat er niets zal gebeuren maakt dat ik ten slotte verslap, als het ware.

BENSIMON: De tumescentie verdwijnt.

LYSANDER: Ten slotte.

BENSIMON: Ik moet hier eerst over nadenken. Zeer ongebruikelijk. Anorgasmie. U bent de eerste die ik meemaak. Fascinerend.

LYSANDER: Anorgasmie?

BENSIMON: Dat is wat u scheelt. Zo wordt uw probleem genoemd.

En dat was het dan, op nog één goede raad na. Bensimon vroeg of hij een dagboek bijhield of dingen noteerde. Lysander zei van niet. Hij schreef wel gedichten, zei hij, tamelijk regelmatig, waarvan er sommige in kranten en tijdschriften waren gepubliceerd, maar – hij schokschouderde bescheiden – hij was maar een dilettant, zijn poëzieprobeersels schonken hem genoeg maar hij beroemde zich volstrekt niet op de gedichten die eruit voortvloeiden, en nee, verder maakte hij geen aantekeningen.

‘Ik wil dat u begint met dat wel te doen,’ had Bensimon gezegd. ‘Dromen die u hebt, vluchtige gedachten, dingen die u ziet en hoort en die u intrigeren. Alles, wat dan ook. Prikkel van elke soort – sek-

sueel of van de zintuigen, de reuk, het gehoor, het gevoel – van alles. Breng die aantekeningen mee naar onze sessies en lees ze aan me voor. Houd niets achter, hoe schokkend of banaal ook. Dat zal me een direct inzicht verschaffen in uw persoonlijkheid en uw wezen – in uw onbewuste geest.’

‘In mijn “id”, bedoelt u.’

‘Ik hoor dat u uw huiswerk hebt gedaan, meneer Rief. Ik ben onder de indruk.’

Bensimon had hem aangeraden die indrukken en waarnemingen zo spoedig mogelijk nadat ze zich voordeden op te schrijven en er later geen enkele wijziging in aan te brengen. Voorts zouden ze niet op losse stukjes papier genoteerd moeten worden. Lysander moest een echt opschrijfboek kopen – in leer gebonden en met dun papier – en er een echt persoonlijk document van maken, iets wat afgebakend en blijvend was, niet zomaar een hoop lukrake notities.

‘En geef het een titel,’ had Bensimon geopperd. ‘U weet wel – “Mijn innerlijke leven” of “Persoonlijke bespiegelingen”. Met andere woorden, geef het een formeel cachet. Uw dromendagboek, uw persoonlijke gedenkschrift, uw *Seelenjournal* – het moet iets zijn wat u mettertijd zult koesteren en appreciëren. Een registratie van uw geest tijdens de komende weken, bewust en onbewust.’

In elk geval, bedacht Lysander terwijl hij de straat overstak naar de winkel van kunstenaarsbenodigdheden die Bensimon had aanbevolen – de Wiener Kunstmaterialien – in elk geval zou het iets concreets worden, een soort permanente kroniek van zijn verblijf. Al dat gepraat – en al het gepraat waartoe hij verplicht was – was niet meer dan een hoop woorden die in de lucht verloren gingen. Hij begon warm te lopen voor het idee toen hij door de klapdeur de winkel binnenging. Bensimon had gelijk, misschien zou hij er toch baat bij hebben.

wkm was groot en riant verlicht. Bosjes gloeilampen hingen aan het plafond in moderne kroonluchters van aluminium takken, en de lichtkransen werden weerspiegeld in de glanzende gelig bruine linoleum vloer eronder. De geur van terpentijn, olieverf, onbehandeld hout en schilderslinnen gaf Lysander het gevoel van een warm onthaal. Hij was dol op dit soort grote winkels – gangen vol opgestapte kunstenaarsmaterialen liepen her en der, een culturele hoorn

des overvloeds: planken met lagen van diverse papiersoorten, bus-
sen vol scherpe potloden, een kleine kudde ezels, groot en klein,
schuin geëtaleeerde reeksen van tubes olieverf die op kleur waren
gerangschikt, vettig glimmende flessen lijnolie en verfverdunner,
canvas schorten, klapkrukjes, stapels paletten, gebobbelde blikken
met waterverf, platte dozen met pastelverf, het deksel open om de
kleurige inhoud te tonen als een assortiment veelkleurige sigaartjes.
Telkens als hij in winkels als deze kwam nam hij zich voor om te
gaan tekenen, als een serieuze hobby, of aquarelleren of linoleum-
smeden maken – wat dan ook om maar wat van deze aanlokkelijke
spullen te kunnen kopen.

Hij sloeg een hoek van een gangpad om en vond een kleine ver-
zameling schetsblokken en notitieboeken. Hij snuffelde een poosje
rond en pakte er eentje op met honderden bladzijden, als een dicti-
onaire. Nee, nee – te intimiderend, er was iets bescheideners nodig
met een reële kans dat het volgeschreven werd. Hij koos een buig-
zaam notitieboek met een zwartlederen omslag, dun papier, onge-
linieerd, 150 vel. Het woog goed op zijn hand en het zou in een jas-
zak passen, als een reisgids – een reisgids door zijn psyche. Perfect.
Er viel hem een titel in: ‘*Autobiografisch onderzoek* door Lysander
Rief’... Dat klonk precies zoals Bensimon –

‘We komen elkaar weer tegen.’

Lysander draaide zich om en zag mejuffrouw Bull staan. Een vrien-
delijke, lachende mejuffrouw Bull.

‘U bent zeker uw notitieboek aan het kopen, hè?’ zei ze met een
alwetende blik. ‘Bensimon zou hier provisie moeten krijgen.’

‘Komt u er ook een kopen?’

‘Nee. Ik ben na een paar weken opgehouden met het mijne. Het
probleem is dat ik eigenlijk niet zo verbaal ben, ziet u. Ik visualiseer
– ik zie dingen in beelden, niet in woorden. Ik teken liever dan dat ik
schrijf.’ Ze hield op wat ze kwam kopen – een stel doffe, eigenaardig
gevormde messen, sommige spits toelopend, sommige met een drie-
hoekig lemmet, als kleine troffeltjes.

‘Daar kun je toch niet mee tekenen,’ zei Lysander.

‘Ik beeldhouw,’ legde ze uit. ‘Ik ga ook nog klei en gips bestellen.
wkm is de beste zaak van de stad.’

‘Een beeldhouwster, wat interessant.’

‘Nee, een beeldhouwer.’

Lysander boog zijn hoofd verontschuldiging. ‘Natuurlijk.’

Mejuffrouw Bull stapte dichterbij en liet haar stem dalen. ‘Ik wil me echt excuseren voor mijn gedrag van daarnet –’

‘Totaal onnodig –’

‘Ik was een beetje... overspannen. Mijn medicijn was op, ziet u. Daarom moest ik naar dokter Bensimon – voor mijn medicijn.’

‘Juist. Dokter Bensimon levert ook medicijnen?’

‘Nou, nee. Min of meer. Hij heeft me een injectie gegeven. En wat voorraad.’ Ze klopte op haar handtas. ‘Het is geweldig spul – u zou het ook eens moeten proberen als u zich wat neerslachtig voelt.’

Ze leek beslist anders als gevolg van dokter Bensimons medicijn, vond Lysander terwijl hij haar aankeek. Veel zelfverzekerder, veel beheerster en –’

‘U hebt een heel interessant gezicht,’ zei mejuffrouw Bull.

‘Dank u.’

‘Ik zou u graag als model hebben.’

‘Nou, ik ben een beetje –’

‘Het heeft geen haast.’ Ze rommelde in haar tas en diepte haar visitekaartje op. Lysander las het: ESTHER BULL, KUNSTENAAR EN BEELDHOEWER. OOK VOOR LESSEN. Er stond een adres onder in de Londense wijk Bayswater. ‘Een beetje gedateerd,’ zei ze. ‘Ik woon al twee jaar in Wenen. Mijn telefoonnummer staat achterop. We hebben net een telefoon laten installeren.’ Ze keek hem uitdagend aan. Lysander was de eerste persoon meervoud niet ontgaan. ‘Ik woon samen met Udo Hoff,’ zei ze.

‘Udo Hoff?’

‘De schilder.’

‘Ah. Ja, dat klinkt – zeker. Udo Hoff.’

‘Hebt u telefoon? Logeert u in een hotel?’

‘Nee op beide vragen. Ik heb hier een kamer gehuurd. Ik heb geen idee hoelang ik blijf.’

‘U moet naar het atelier komen. Schrijf uw adres op, dan stuur ik u een uitnodiging voor een van onze feesten.’

Ze gaf hem een stukje papier uit haar tas en Lysander schreef zijn adres op. Een beetje schoorvoetend, moest hij bekennen, aangezien hij alleen wilde zijn in Wenen om zelf, in z'n eentje, zijn probleem

– zijn anorgasmie, het had nu een naam – op te lossen. Hij had niet echt behoefte aan of zin in sociaal verkeer. Hij gaf het papiertje terug.

‘Lysander Rief,’ las ze. ‘Kan ik van u gehoord hebben?’

‘Dat betwijfel ik.’

‘En ik ben Hettie, trouwens,’ zei ze. ‘Hettie Bull.’ Ze stak haar hand uit. Lysander schudde hem. Ze had een heel ferme handdruk.

5

De seksrivier

‘Waarom zit die ontmoeting met HB me dwars? Waarom word ik er ook enigszins door opgewonden? Ze is totaal niet “mijn type” maar toch voel ik dat ik haar leven in word getrokken, haar wereldje, zonder dat ik het wil. Waarom? Stel dat we elkaar bij een concert of op een feestje bij mensen thuis hadden ontmoet? Dan hadden we elkaar amper een blik waardig gekeurd, dat weet ik zeker. Maar omdat we elkaar in de wachtkamer van dokter Bensimon hebben ontmoet kennen we al iets van elkaars geheimen. Is dat de verklaring? De gekwetsten, de invaliden, de gestoorden, de kneuzen, de zieken trekken elkaar aan: soort zoekt soort. Ze zal me niet met rust laten, dat weet ik. Maar ik heb geen zin om naar Udo Hoffs atelier te gaan, wie hij ook moge wezen. Ik ben naar Wenen gekomen om sociale contacten te mijden. Ik heb bijna niemand verteld waar ik heen ging, alleen maar “naar het buitenland” gezegd tegen mensen die aandrongen op bijzonderheden. Moeder weet het, Blanche weet het, Greville weet het, uiteraard, en nog een handjevol in aanmerking komende anderen. Ik wil Wenen beschouwen als een soort schitterend sanatorium vol totaal onbekenden, alsof ik tbc heb en gewoon ben verdwenen tot ik ben genezen. Ik denk dat Blanche niet veel met HB op zou hebben. Helemaal niets.’

Er klonk een ternauwernood hoorbare klop op zijn deur – meer een krab dan een klop. Lysander legde zijn pen neer, sloeg zijn notitieboek dicht, zijn *Autobiografisch onderzoek*, en stopte het in een la van zijn schrijftafel. ‘Binnen, Herr Barth,’ zei hij toen.

Herr Barth kwam op zijn tenen binnen en deed de deur zo zacht dicht als hij kon. Voor iemand van zijn aanzienlijke omvang probeerde hij zich onopvallend en zo discreet mogelijk te bewegen.

‘*Nein, Herr Rief.* Niet “binnen”. *Herein.*’

‘*Verzeihung,*’ verontschuldigde Lysander zich terwijl hij een tweede stoel bijtrok achter de schrijftafel.

Herr Barth was muzikleraar en stamde bovendien af van een lange reeks muzikleraren. Zijn vader had Paganini zien spelen in 1836, en toen zijn eerste zoon enkele jaren later werd geboren had hij hem Nikolas genoemd ter ere van die gelegenheid. Als jonge man had Herr Barth zich met zijn Italiaanse naamgenoot vereenzelvigd en zijn haar lang gedragen en zijn bakkebaarden in de stijl van Paganini laten groeien, een eerbetoon waar hij nooit meer van af was gestapt. Ook nu nog, nu hij tegen de zeventig liep, verfde hij zijn lange grijze haar en zijn bakkebaarden alleen maar zwart en droeg hij nog ouderwetse hoge boordjes en lange jassen met zilveren knopen. Zijn instrument was echter niet de viool maar de contrabas, waarop hij vele jaren in het orkest van het Weense Lustspieltheater had gespeeld voordat hij het familieberoep van muzikleraar ging uitoefenen. Zijn oude contrabas stond in zijn gebarsten lederen kist tegen de wand aan het voeteneind van zijn bed geleund in zijn kamertje aan het einde van de gang, het kleinste van de drie kamers die in Pension Kriwanek werden verhuurd. Hij beweerde dat hij tot een zeker niveau van vaardigheid les kon geven op elk instrument ‘dat in de hand gehouden of gedragen kon worden’, of het nu ging om strijkinstrumenten, hout of koper. Lysander had niets gemerkt van eventuele pupillen die op dat aanbod waren ingegaan, maar hij had Herr Barths bedeesde voorstel (gedaan een dag nadat hij zijn intrek in het pension had genomen) om Lysander te helpen zijn Duits te verbeteren, met genoegen aangenomen, voor de somma van vijf kronen per uur.

Herr Barth ging langzaam zitten, gaf de lokken haar die op zijn kraag rustten met beide handen een zwier naar achteren en glimlachte, vermanend een vinger opstekend.

‘Alleen Duits, Herr Rief. Alleen op die manier zult u vorderingen maken in onze wonderschone taal.’

‘Ik zou vandaag graag getallen willen oefenen,’ antwoordde Lysander, in het Duits.